

Materiell støtte til terrororganisasjoner

**«Hvordan skal man forstå begrepet annen materiell
støtte i strl. 2005 §136a?»**

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2018

Kand.nr : 882

Antall ord: 6598

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Politiets rolle i etterforskningen	4
1.2 Avgrensning	4
2.0 Om juridisk metode	5
2.1 Rettskildelære	6
3.0 Strl. 2005 §136a. Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon.....	8
3.1 Terrororganisasjoner	8
3.2 «Når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler».....	9
3.3 Skyldkravet i strl. 2005 §136a.....	9
4.0 Drøfting av vilkåret «annen materiell støtte» i strl. §136a	10
4.1 Språklig tolkning av begrepet	10
4.1.1 Krigførende terrororganisasjoner.....	10
4.1.2 Innenlands terrororganisasjoner.....	11
4.2 Forarbeider og rettspraksis.....	11
4.2.1 «annen materiell støtte»	12
4.2.2 «til å begå en terrorhandling».....	14
4.3 En sammenligning med «bistand til fienden» under andre verdenskrig.....	15
4.4 Den alminnelige rettsstridsreservasjonen	18
5.0 Konklusjon	20
5.1 Avsluttende tanker	21
6.0 Litteraturliste	22

1.0 Innledning

22. juli 2011 ble Norge rammet av et svært alvorlig terrorangrep. Det ble begått av en ung, etnisk norsk mann med høyreekstreme sympatier. Nyhetsbildet i Europa de siste årene har vært preget av flere andre, alvorlige terrorangrep som har tatt livet av og skadet mennesker, blant annet i europeiske storbyer som Paris, Brussel, London, Stockholm og Berlin.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) gir hvert år ut sin trusselvurdering der de vurderer aktuelle trusler mot Norge. I sin trusselvurdering for 2017 skriver PST følgende: «Ekstreme islamister representerer fortsatt den største terrortrusselen mot Norge. Også for 2017 vurderes det som mulig at det vil bli gjennomført terrorangrep mot Norge».¹ Thomas Hegghammer, forskningsleder ved Forsvarets forskningsinstitutt, skriver følgende i en artikkel:

Et flertall av jihadistiske angrepsplott i Europa siden 1995 har involvert minst én tidligere fremmedkriger. Fremmedkrigerveteranene har ofte hatt lederroller i cellene, og deres aksjoner er mer dødelige enn gjennomsnittet. Selv om bare en liten andel av de utgående fremmedkrigerne kommer hjem som terrorister, har «blowback-raten» aldri vært null; alle de større kontingentene har produsert noen personer som senere har planlagt voldshandlinger i Vesten (Hegghammer 2013a, her sitert etter Hegghammer 2014).²

Hegghammer definerer en fremmedkriger slik: «En fremmedkriger er kort fortalt en privatperson som kjemper i en fremmed konflikt uten betaling». Hegghammer skriver videre at Norge har en av de største andelene av fremmedkrigerkontingenten som har reist til Syria hvis man korrigerer for folketall, sammen med Danmark, Sverige og Belgia.³ PST anslår i trusselvurderingen for 2017 at rundt 40 personer fra Norge oppholder seg i ISIL-kontrollerte områder i Syria og Irak. Ikke alle disse kan tenkes å returnere fra konfliktområdene, og kun et lite fåtall ifølge Hegghammer kommer tilbake med forsett om terror. Likevel er det grunn til å ta på alvor den store andelen fremmedkrigere med bakgrunn fra Norge. Det viser at politiet har en viktig oppgave foran seg, ikke bare med å avdekke personer med ønske om å gjennomføre terroraksjoner mot Norge, men også med å forebygge radikaliseringsmiljøer. Det betyr også at politiet må være klar over mulighetene lovverket gir til å gripe inn mot personer som sympatiserer med eller deltar i terrororganisasjoner.

¹ Politiets Sikkerhetstjeneste 2017

² Hegghammer, Thomas, «Norske fremmedkrigere i går og i dag», *Norsk Statsvitenskapelig tidsskrift nr. 4*, 277-288, 2014: 284

³ Hegghammer 2014: 281

1.1 Politiets rolle i etterforskningen

Det er politiet som har ansvar for å foreta etterforskning⁴. Videre er det slik at politiet skal sette i gang etterforskning når det på grunn av anmeldelse eller andre forhold er «rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige»⁵. Jeg ønsker å skrive om annen materiell støtte til en terrororganisasjon fordi det er et samfunnsaktuelt tema, og det er et tema vanlige politifolk – generalistene – kan lite om.

Siden Norge har en såpass stor andel islamistiske fremmedkrigere i forhold til folketall er det nærliggende å tro at det også finnes en del personer i Norge som sympatiserer nok med fremmedkrigerne til å ville støtte dem økonomisk og materielt. Da må også generalistene i politiet ha kjennskap til lovverket for å kunne vurdere om det foreligger grunner til å starte etterforskning av materiell støtte til terrororganisasjoner. Disse sakene faller i utgangspunktet inn under virkeområdet til Politiets Sikkerhetstjeneste, men generalister må også ha kjennskap til dette lovverket.

1.2 Avgrensning

Denne bacheloroppgaven handler om straffeloven 2005, §136a, som omhandler ulike former for samhandling med terrororganisasjoner. Problemstillingen for oppgaven er: ”Hvordan skal man forstå begrepet annen materiell støtte i strl. 2005 §136a?” I dette arbeidet oppdaget jeg hvor tett begrepet annen materiell støtte henger sammen med deltakerbegrepet i samme straffebud. Jeg har valgt å fokusere på annen materiell støtte fordi det er den svakeste formen for samhandling med en terrororganisasjon.

Deltakelsesbegrepet er mer kvalifisert, i den forstand at jeg anser en deltaker for å være tettere knyttet opp mot terrororganisasjonen enn den som bare yter annen materiell støtte fra en posisjon på utsiden av organisasjonen. Det vil nok også være mulig å bli en deltaker i organisasjonen gjennom omfattende materiell støtte, men jeg har valgt å fokusere på hva som går under begrepet annen materiell støtte isolert sett. Underveis i prosessen oppstod det også et spørsmål om hvorvidt det burde finnes en nedre grense for straffbar materiell støtte. Dette

⁴ Lov 22. mai 1981 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven eller strpl.): §225, 1. ledd

⁵ Straffeprosessloven §224, 1. ledd

spørsmålet har jeg behandlet som en vurdering av den alminnelige rettsstridsreservasjonen, og jeg har derfor valgt å vie en del i slutten av oppgaven til en vurdering av rettsstridsspørsmålet. Jeg har valgt å avgrense oppgaven mot internasjonal rett som er bindende for Norge, det blir for omfattende å ta det med i en såpass liten oppgave.

Strl. §136a er fra den nye straffeloven av 2005. Når jeg drøfter rettskildene rundt temaet, vil blant annet dommene og forarbeidene jeg henviser til også eller utelukkende gjelde § 147d i den gamle straffeloven av 1902. Dette har ingen reell betydning. Lovteksten i begge paragrafene er teknisk sett like, med unntak av setningen om at medvirkning ikke er straffbart i §136a. Det skyldes at medvirkning i utgangspunktet er gjort straffbart i straffeloven 2005, jf. §15, mens det i straffeloven av 1902 bare er straffbart der det nevnes spesifikt i straffebudet. Medvirkning er altså ikke straffbart, verken i strl. 1902 §147d eller i strl. 2005 §136a.

Både straffeloven 1902 §147d og straffeloven 2005 §136a ble innført samtidig, nærmere bestemt i 2013. Forarbeidene er derfor de samme for begge paragrafene: «Bestemmelsen er lik straffeloven 1902 §147 d. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen og nærmere redegjørelse under punkt 7.6⁶». Straffeloven 2005 trådte i kraft 1. oktober 2015. Det betyr at deltakelse i en terrororganisasjon før denne datoen ville straffes etter strl. 1902 §147d. Personer som deltar i en terrororganisasjon etter denne datoen, vil straffes etter strl. 2005 §136a.

2.0 Om juridisk metode

Når man ønsker å finne ut av hva som er gjeldende rett, er det naturlig å begynne med lovteksten. I noen lovtekster kommer det tydelig frem hvilke forhold som faller innunder loven og hvilke forhold som ikke gjør det. Andre lovtekster er mindre åpenbare. For å finne frem til lovens betydning må man tolke loven. Juridisk metode er analysen man foretar for å tolke seg frem til rettsregelen. En rettsregel er det som er gjeldende rett, altså riktig tolkning av lovteksten. I mitt tilfelle er begrepet jeg har valgt å drøfte et nokså generelt begrep. Det viser ikke til en spesifikk handling, men snarere til en rekke ulike handlinger som kan falle inn under uttrykket annen materiell støtte.

⁶ Prop.131 L (2012-2013): 86

2.1 Rettskildelære

Juridisk metode baserer seg på rettskilder, og jeg vil nå gjennomgå de rettskildene jeg anser for relevante til drøftingen. Lovteksten er den første rettskilden, og regnes som den viktigste. Det er lovteksten som er utgangspunktet for om en handling er straffbar eller ikke, og staten kan ikke ilegge borgerne straff uten at det følger av hjemmel i lov. Dette er et viktig prinsipp som kalles legalitetsprinsippet, og som blant annet følger av Grunnloven §§96 og 113⁷.

Norges lover utarbeides av den lovgivende myndighet, som er Stortinget. Dette følger av Grunnloven §49, første ledd: «Folket utøver den lovgivende makt ved Stortinget. Stortingets representanter velges gjennom frie og hemmelige valg».⁸ I utarbeidelsen av en ny lov blir det laget lovforarbeider. Eckhoff (1971) forklarer forarbeider slik: «Lovforarbeider er det materiale som produseres i prosessen frem til lovvedtak, altså i første rekke odelstingsproposisjoner og eventuelle utredninger fra ekspertkomitéer, samt stortingskomitéinnstillinger og stortingsdebatter».⁹ Lovforarbeider regnes ofte som den viktigste rettskilden etter lovteksten. I dag heter det ikke lenger odelstingsproposisjoner, men stortingsproposisjoner. NOU, Norges offentlige utredninger, er en annen form for lovforarbeider. Lovforarbeidene er en tungt vektlagt rettskilde, da de utarbeides av lovgiver i arbeidet med den nye loven. Forarbeidene uttrykker hvordan lovgiver har ment at lovteksten skal forstås.

Den tredje rettskilden Eckhoff viser til er rettspraksis, altså domstolenes praksis. Eckhoff skriver også at dette i første rekke betyr Høyesterettspraksis. Høyesterett er Norges øverste dømmende organ, og har myndighet til å slå fast rettsregler med det som kalles prejudikat. Eckhoff drøfter hvorvidt rettspraksis som rettskilde også kan basere seg på praksisen til underordnede domstoler, det vil si landets mange tingretter og lagmannsretter¹⁰. Det kan argumenteres begge veier for dette, men jeg vil for denne oppgaven forholde meg til rettspraksis også utledet av underordnede domstoler, i hovedsak lagmannsretten. Det gjør jeg både fordi det er vanlig å tillegge dommer i underordnede domstoler en viss verdi, men også

⁷ Lov 17. mai 1814. Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) §§ 96 og 113

⁸ Grunnloven §49

⁹ Eckhoff 1971, her sitert i Bernt & Doublet, *Vitenskapsfilosofi for jurister*, 1998: 141

¹⁰ *Op.cit.*: 142

fordi rettsområdet jeg skriver om i oppgaven har så lite relevant rettspraksis at jeg må støtte meg til det som finnes.

Eckhoff viser videre til «andre myndigheters praksis» og «privates praksis» som rettskilder¹¹. Jeg anser ikke disse rettskildene som relevante for denne drøftingen.

Den sjettede rettskilden er rettsoppfatninger, spesielt det man finner i juridisk teori. Om dette skriver Bernt & Doublet (1998): «Det er gode grunner som taler for at man i alle fall i situasjoner hvor alt annet er likt, bør kunne legge vekt på at en bestemt rettsoppfatning har status som «den etablerte lære» - det som doseres på universiteter og høyskoler». I dette ligger det en forståelse at det som i juridisk teori blir lært bort som gjeldende rett, også vil være det som praktiseres i rettanvendelse på lavere plan»¹².

Den siste rettskilden er reelle hensyn. Eckhoff omtaler reelle hensyn som «en resultatkontroll», der man spør seg hva resultatet av den juridiske drøftingen «burde være»¹³. Noen momenter som kan vektlegges under reelle hensyn er blant annet «rettstradisjonen; den juridiske kulturarv» og «lovens ånd og prinsipper»¹⁴. Knoph (1937) vektlegger lovens ånd som rettskilde; «når det ganske visst ikke finnes lovregler som kan anvendes direkte eller analogisk, men grunnsynet og tendensen i lovene allikevel synes å peke i retning av et bestemt resultat»¹⁵.

¹¹ *Op.cit.*: 140

¹² *Op.cit.*: 145

¹³ *Op.cit.*: 146

¹⁴ Kjøenstad 2006

¹⁵ Knoph 1937: 17

3.0 Strl. 2005 §136a. Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon

Før jeg kommer inn på drøftingen av oppgavens problemstilling, vil jeg kort gjøre rede for sentrale begreper i straffebudet strl. 2005 §136a, som lyder følgende:

Med straff eller fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler. Medvirkning straffes ikke.¹⁶

Dette straffebudet rammer ulike former for samhandling med en terrororganisasjon, alt fra å danne og/eller å delta i en slik organisasjon, og til mer perifer befatning som det å yte økonomisk og annen materiell støtte.

3.1 Terrororganisasjoner

For en definisjon av hva en terrororganisasjon er, bruker jeg definisjonen som er lagt til grunn i lovforarbeidene i Prop.131 L (2012-2013), som igjen er hentet fra Ot.prp.nr.8 (2007-2008):

Med 'terrororganisasjon' forstås en organisert gruppe som enten har som hovedformål å begå terrorhandlinger eller hvor en vesentlig del av gruppens virksomhet består i å begå slike handlinger, jf. delutredning VIII side 104.¹⁷

I denne definisjonen vises det til delutredning VIII, side 104, hvor det står at definisjonen av en terrororganisasjon er utarbeidet med utgangspunkt i definisjonen av begrepet «organisert kriminell gruppe». Det vises til at dette «innebærer et krav til en viss struktur og varighet (...)».¹⁸ En gruppering må altså ha en viss struktur og varighet for å kunne betegnes som en terrororganisasjon, i tillegg til å falle inn under definisjonen over.

Hva som regnes som terrorhandlinger følger av strl. 2005 §131. Der henvises det til en rekke alvorlige straffbare forhold, og dersom disse begås med terrorhensikt regnes de som terrorhandlinger. Med terrorhensikt menes at handlingen har til hensikt «å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet (...), å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig

¹⁶ Lov 22. mai 2005 om straff (Straffeloven 2005 eller strl. 2005) §136a

¹⁷ Ot. prp. nr. 8 (2007-2008): 141

¹⁸ NOU 2003: 18: 104

organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon»¹⁹.

Som en presisering vil jeg her også bemerke at terrorbestemmelsene i straffeloven 2005 vil gjelde for ulike typer terrororganisasjoner. Jeg viser bare til terrororganisasjonen ISIL i denne drøftingen, fordi det er der det finnes rettspraksis. Oppgaven kunne like gjerne handlet om eksempelvis høyreekstreme terrororganisasjoner.

3.2 «Når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler»

Et straffbarhetsvilkår i strl. §136a er at terrororganisasjonen «har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler»²⁰. I forarbeidene til §136a vises det til forarbeidene til strl. §129, et straffebud som rammer ulike former for deltakelse i «voldelig sammenslutning med politisk formål»²¹, og som i det vesentligste er svært likt §136a. Der står det at vilkåret «har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler» er oppfylt: «når sammenslutningen har tatt i bruk ulovlige midler, selv om de ikke utgjør sabotasje, vold, tvang eller trusler, men for eksempel består i skadeverk»²². Når tilsvarende gjelder for forståelsen av §136a, vil det bety at så lenge en terrororganisasjon har tatt ulovlige skritt for å realisere sitt formål, vil kvalifiserte former for samhandling være straffbare etter §136a. De ulovlige midlene trenger altså ikke å ha vært terrorhandlinger.

3.3 Skyldkravet i strl. 2005 §136a

Skyldkravet i strl. 2005 § 136a er forsett, jf. strl. 2005 §21. I forarbeidene²³ står det at forsettet både må dekke egen rolle som deltaker og kunnskap om at det er «foretatt ulovlige handlinger for å realisere målet». Dette vil si at den som yter materiell støtte må være klar over at han yter støtte til en terrororganisasjon og dermed deltar i organisasjonen. Videre må den som yter støtte også være klar over at det er begått lovbrudd for å realisere terrororganisasjonens mål.

¹⁹ Straffeloven 2005 §131

²⁰ Straffeloven 2005 §136a

²¹ Straffeloven 2005 §129

²² Ot. prp. nr. 8 (2007-2008): 346

²³ Prop.131 L (2012-2013): 82

4.0 Drøfting av vilkåret «annen materiell støtte» i strl. §136a

Jeg vil nå drøfte hva som ligger i vilkåret «annen materiell støtte» i strl. 136a. For tydeligere å få frem hva jeg drøfter, har jeg forkortet lovteksten i §136a litt, slik at den bare handler om annen materiell støtte: «Med straff eller fengsel inntil 6 år straffes den som (...) yter (...) annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler». ²⁴

4.1 Språklig tolkning av begrepet

Lovteksten er den viktigste rettskilden. Det er i lovteksten man kan finne ut hvilke handlinger som er gjort straffbare. En naturlig språklig forståelse av begrepet annen materiell støtte er at det betyr støtte av en annen, men lignende form enn det som det settes opp mot, i dette tilfellet økonomisk støtte. Språkrådet har på sine nettsider definert materiell som «utstyr som er nødvendig for å utføre en viss virksomhet»²⁵. Man kan tenke seg at på samme måte som økonomisk støtte ofte vil være nødvendig for å utføre en viss virksomhet, vil det også kunne være behov for annen materiell støtte for å gjennomføre virksomheten. For en terrororganisasjon vil denne virksomheten være terrorhandlinger og ulike handlinger knyttet til terrorhandlinger, og organisasjonen vil ofte trenge både økonomisk og annen materiell støtte for å utføre slike handlinger.

Hvis man bruker en helt åpen forståelse av begrepet annen materiell støtte, kan det tolkes som at alt materiell man måtte overdra til en terrororganisasjon vil kunne falle inn under såkalt annen materiell støtte. En snevrere tolkning vil helle mot at den materielle støtten må være nødvendig for å utføre en viss virksomhet. Da kan det også tenkes at hva som faller inn under begrepet annen materiell støtte vil variere ut fra hvilken type terrororganisasjon som mottar støtten. Jeg vil nå skissere opp noen eksempler.

4.1.1 Krigførende terrororganisasjoner

Det første eksempelet har vært prøvd for retten i Norge, det vil si materiell støtte til en fremmedkriger som kjemper for en terrororganisasjon utenfor Norges grenser, for eksempel for ISIL. Jeg bruker her begrepet fremmedkriger, fordi de aktuelle dommene i norsk rett har omhandlet støtte til fremmedkrigere. Med fremmedkriger menes: «en privatperson som

²⁴ Straffeloven §136a

²⁵ Språkrådet 2018

kjemper i en fremmed konflikt uten betaling»²⁶. Fremmedkrigere er altså en slags soldat, og som soldat trenger fremmedkrigeren utstyr for å utføre terrorhandlinger på vegne av terrororganisasjonen. Slikt utstyr kan for eksempel tenkes å være kamuflasjeuniformer, sambandsutstyr, bæreutrustninger, avanserte siktemidler til våpen, lommelykter, skuddsikker vest osv. Det kan også tenkes at varme klær, sko og mat vil være såkalt annen materiell støtte, da også det vil være nødvendig for å utføre fremmedkrigerens oppgaver.

4.1.2 Innenlands terrororganisasjoner

Andre terrororganisasjoner kan være organisasjoner som opererer i skjul innenfor Norges grenser. Disse kan for eksempel ha som mål å skade/drepe sivile, drepe og spre frykt gjennom å forgifte vannforsyningen, eller ved å begå attentater mot personer med sentrale posisjoner i myndighetene. En slik terrororganisasjon har kanskje behov for andre former for materiell støtte enn den stridende terrororganisasjonen i eksempelet over. Kan det da tenkes at hva som vil falle under definisjonen annen materiell støtte etter strl. §136a vil være andre ting?

En slik organisasjon vil trolig ha mer bruk for informasjon om sårbar infrastruktur, tilgang på trygge skjulesteder i landet og trygge kommunikasjonsmidler enn de har bruk for skuddsikre vester og ryggsekker. Videre vil kjennskap til viktige personers tilholdssted og daglige rutiner ha avgjørende betydning hvis målet er å utføre et attentat, og da er det nærliggende å tenke at også innsamlet informasjon av slik karakter vil kunne være en form for annen materiell støtte. Dette er et tankeeksperiment fra min side for å forsøke å forstå begrepet annen materiell støtte ut fra en naturlig språklig forståelse av lovteksten. Det er uklart hva som egentlig inngår i begrepet annen materiell støtte når man leser ordlyden i loven.

4.2 Forarbeider og rettspraksis

Siden lovteksten ikke nevner utfyllende hva som menes med annen materiell støtte, er det naturlig å se på andre rettskilder, i første omgang lovforarbeidene. I Prop. 131 L (2012-2013), forarbeidene til strl. 1902 §147d og strl. 2005 §136a, står det følgende:

Ulike former for bidrag til organisasjonen rammes. Deltakelse er meget vidtfaavnende, og vil blant annet kunne ramme den som anskaffer våpen, datamateriell, kjemikalier eller annet utstyr til å begå en terrorhandling, men uten å være så knyttet til saken at vedkommende kan straffes for medvirkning til

²⁶ Hegghammer 2010, her sitert etter Hegghammer 2014: 278

den aktuelle terrorhandlingen. Også det å oppfordre til terrorhandlinger og inspirere til aksjoner kan etter omstendighetene omfattes.²⁷

Strl. 1902 §147d og strl. 2005 §136a er ifølge forarbeidene ment å ramme deltakelse i en terrororganisasjon uten at personen er knyttet til medvirkning til spesifikke terrorhandlinger. I utdraget over trekkes ulike former for bidrag til en terrororganisasjon frem, som å skaffe våpen (...) eller annet utstyr til å begå en terrorhandling. De brukes som eksempler på deltakelse i en organisasjon, men vil utvilsomt også kunne regnes som annen materiell støtte dersom man overlater slikt materiell til en terrororganisasjon.

4.2.1 «annen materiell støtte»

De typene materiell støtte som nevnes eksplisitt i forarbeidene over er alle av typen fysiske gjenstander i form av «våpen, datamateriell og kjemikalier». Hva som ligger i «annet utstyr» er mer uklart, men det må uansett kunne forstås slik at det også vil kunne innbefatte andre gjenstander enn de som nevnes uttrykkelig. Listen med eksempler på materiell støtte i forarbeidene er ikke uttømmende. Lovgiver bruker uttrykket «blant annet» før eksemplene²⁸. Det er et tolknings spørsmål hvor grensen går for hva som er annen materiell støtte.

I forarbeidene til strl. 2005 §136a vises det til forarbeidene til strl. 2005 §§128 og 129, to straffebud som handler om «ulovlig militær virksomhet» og «deltakelse mv. i voldelig sammenslutning med politiske mål»²⁹, og som i oppbygning minner om §136a. Disse straffebudene avløste strl. 1902 §104a, et straffebud som blant annet kriminaliserte støtte til private organisasjoner av militær karakter³⁰. I strl. 1902 §104a var det ordet «støtte» som ble brukt, et ord som også omfattet verbal støtte i form av ytringer. I strl. 2005 §§128-129 ble verbal støtte avkriminalisert, i den forstand at uttrykket «annen materiell støtte» ble brukt i stedet. Like etter står det: «Som materiell støtte må også regnes opplæring»³¹. Dette vil si at opplæring også vil kunne regnes som materiell støtte i strl. 2005 §136a, mens verbal støtte ikke vil gjøre det.

²⁷ Prop.131 L (2012-2013): 82

²⁸ *Op. cit.*: 82

²⁹ Straffeloven 2005 §§128 og 129

³⁰ Straffeloven 1902 §104a

³¹ Ot. prp. nr. 8 (2007-2008): 350

I rettspraksis er det to lagmannsrettsavgjørelser hvor personer har blitt dømt for å ha ytt annen materiell støtte til en terrororganisasjon. Den første er LB-2015-108037. Denne ble anket til Høyesterett både på straffutmåling og lovanvendelsen. Høyesteretts ankeutvalg tillot bare saken fremmet på straffutmålingen, noe som styrker bevisverdien av lagmannsrettens avgjørelse noe. Tiltalte nr. 2 og 3 i dommen var brødre, og de anskaffet «diverse stridsbekledning og utstyr, blant annet to taktiske vester»³². Med i esken var det også annet utstyr som ikke hadde det samme militæret preget. Utstyret ble pakket i en eske som ble levert til en tredjeperson for at denne skulle sende esken i posten til broren til tiltalte nr. 2 og 3. Denne broren deltok som fremmedkriger for terrororganisasjonen ISIL i Syria. Han ble drept i kamp i Syria før esken ble sendt.

I denne dommen var det snakk om materiell som helt klart har en militær profil, og sånn sett er knyttet tett opp mot den mottakende partens rolle som fremmedkriger for ISIL. Spørsmålet er da hvordan dette hadde stilt seg dersom utstyret var av et mindre omfang og mer sivil karakter. Dette ble også diskutert under tingrettens behandling av samme sak: «Man kan stille spørsmål ved om det må oppstilles en nedre grense for støttens omfang og art. Forsendelse av et par sokker eller av en oppmuntrende bok har vært nevnt. Retten ser for sin del ikke bort fra at det vil kunne være en slik nedre grense»³³. Retten viser her til en diskusjon som tydelig har funnet sted i rettsalen om hvor den nedre grensen går for hva som kan regnes som annen materiell støtte til en terrororganisasjon. Som jeg har vist til i forarbeidene vil svært ulike bidrag til en terrororganisasjon kunne rammes, så lenge bidraget støtter organisasjonen og kan føre til terrorhandlinger. Det vil likevel oppstå et spørsmål om enkelte bidrag vil være så normale og ubetydelige at de må falle under en slik nedre grense. Dette vil jeg behandle nærmere som en rettsstridsvurdering senere.

I en annen aktuell dom, LB-2017-84014, ble hovedmannen dømt til ni års fengsel for deltakelse og rekruttering samt økonomisk og annen materiell støtte til ISIL. I skrivende stund er saken avgjort i Borgarting lagmannsrett, men den er forventet anket til Høyesterett. Den kan derfor ikke regnes som rettskraftig. Hovedmannen ble dømt for to tilfeller av annen materiell støtte til en terrororganisasjon. Til en fremmedkriger kjøpte domfelte «stridsbekledning og utstyr egnet til militært bruk». Til en annen kjøpte han «en 50 liters

³² LB-2015-108037: 3

³³ TOSLO-2015-175034: 28

ryggsekk, fire fleecegensere og elleve par hansker»³⁴. Også her ser man at den materielle støtten består av både militært utstyr, men samtidig utstyr av et mer sivilt eller alminnelig preg. Likevel kan man forstå at en stor ryggsekk, varme gensere og hansker vil kunne være helt nødvendighet for en fremmedkriger i Syria. Dersom ikke domfelte hadde skaffet det, hadde fremmedkrigeren eller terrororganisasjonen selv måttet skaffe noe av dette utstyret. Ved å kjøpe inn dette utstyret og gi det bort forenklet han dermed terrororganisasjonens logistikk, et moment jeg kommer tilbake til under.

Man ser av rettspraksis at den bredde det i forarbeidene er lagt opp til å ramme når det kommer til annen materiell støtte praktiseres. Det er ikke bare militære materielle bidrag til terrororganisasjon som straffes, også klær av mer sivil karakter som fleecegensere, ryggsekker og hansker kan rammes av strl. 2005 §136a, så lenge utstyret kommer mottakerens rolle som deltaker i terrororganisasjonen til gode på en måte.

At ikke materiell støtte er eksemplifisert av lovgiver mer enn de få eksemplene jeg har vist til er nok bevisst fra lovgivers side. Desto flere eksempler man i loven gir på materiell støtte, desto mer risikerer man å snevre inn straffebudets anvendelsesområde. Loven er nokså åpen for tolkning, noe som gir retten en mulighet til selv å vurdere om gitte materielle bidrag faller innenfor eller utenfor bestemmelsens virkeområde. Slik jeg forstår forarbeidene og det som finnes av rettspraksis, virker det til at det er effekten av og potensialet i den materielle støtten som vektlegges, i den forstand at det er det som avgjør hvorvidt støtten kommer terrororganisasjonen til nytte eller ikke. Slik jeg ser det er altså støttens faktiske karakter, for eksempel om den er av militær eller sivil art, noe underordnet så lenge materiellet bidrar til å «oppretholde en terrororganisasjon».³⁵

4.2.2 «til å begå en terrorhandling»

I forarbeidene spesifiseres det å skaffe ulike typer utstyr «til å begå en terrorhandling».³⁶ Dette kan tolkes som at den materielle støtten må kunne brukes til å begå en terrorhandling. Isolert sett virker det da merkelig at en fleecegenser blir regnet som materiell støtte til en terrororganisasjon i lagmannsrettens avgjørelse, da det er vanskelig å se for seg hvordan en

³⁴ LB-2017-84014: 3

³⁵ Prop.131 L (2012-2013): 38

³⁶ *Op. cit.*: 82

fleecegenser er av avgjørende betydning for å lykkes med en terrorhandling. Avgjørelsen blir likevel klar når man ser på lagmannsrettens begrunnelse³⁷, siterert fra tingrettens avgjørelse:

Utrustning av ISIL-krigere med klær, herunder kamuflasjemønstrede klær og såkalt taktiske vester med våpenmagasinholdere og våpenrem som i vår sak, er viktig for den enkelte kriger, og sett i et større perspektiv for organisasjonen som sådan. Jo mer utstyr den enkelte kriger kan skaffe seg på egen hånd, desto mindre blir belastningen for organisasjonen med å skaffe, oppbevare og distribuere de mange typer utstyr deres aktiviteter krever. Slik kan flere ressurser brukes til kjernevirksomheten - for ISILs del å skape sitt kalifat ved hjelp av terrorvirksomhet.³⁸

Tingretten viser her hvordan den materielle støtten til en enkelt kriger blir et bidrag til terrororganisasjonen i seg selv. Den materielle støtten forenkler en del av organisasjonens logistikk, og frigjør dermed kapasitet til å fokusere på å fremme kalifatet ved hjelp av terrorvirksomhet. Lagmannsretten har her lagt tingrettens vurdering til grunn, og viser hvordan den materielle støtten blir et bidrag som til slutt risikerer å ende opp i terrorhandlinger gjennom å styrke terrororganisasjonen. Også Høyesterett har lagt vekt på denne uttalelsen i sin behandling av anken over straffutmålingen³⁹, og jeg anser derfor dette som riktig anvendelse av bestemmelsen. Da kan det se ut som at så lenge mottakeren får nytte av den materielle støtten i sin rolle som deltaker i terrororganisasjonen, vil den materielle støtten kunne være straffbar etter strl. 2005 §136a.

4.3 En sammenligning med «bistand til fienden» under andre verdenskrig

Siden §136a er et såpass nytt straffebed, har jeg ikke funnet juridisk teori som direkte berører problemstillingen og som kan brukes i drøftingen. Reelle hensyn kan derimot tilsi at man kan se til tidligere lovgivning for en veiledning til hvordan man best kan forstå betydningen av annen materiell støtte, slik jeg nå vil vise. Jeg har derfor valgt å se på materiell støtte til ulovlige organisasjoner i et historisk perspektiv, gjennom å vise til hvordan «bistand til fienden» i strl. 1902 §86 nr. 10⁴⁰ ble forstått i rettsoppgjøret etter andre verdenskrig. Ordet bistand vil ikke ha samme betydning som annen materiell støtte, det virker til å være et videre begrep. Det er likevel likt nok til at jeg mener de kan sammenlignes.

³⁷ LB-2015-108037: 28

³⁸ TOSLO-2015-175034: 21

³⁹ HR-2016-1422-A: 6

⁴⁰ Straffeloven 1902 §86 nr. 10

Under og etter den tyske okkupasjonen av Norge i årene 1940-1945 ble det av norske myndigheter utstedt en rekke forordninger «som et ledd i oppgjøret med nordmenn som hadde sveket sitt land under okkupasjonen».⁴¹ Det er klart at den tyske okkupasjonen av Norge under den andre verdenskrig var en helt annen situasjon enn dagens verdenssituasjon. I dag har vi terrororganisasjoner som opererer med base i utlandet og en lovgivning som kriminaliserer deltakelse og annen omgang med slike organisasjoner selv om de ikke er i direkte strid med Norge som stat. Likevel har situasjonene noen sammenlignbare elementer.

Det fiendebildet og trusselsituasjonen tysk okkupasjonsmakt utgjorde overfor norske borgere er nå borte og fremstår fjernt. Trusselsituasjonen og nyhetsbildet i dagens Norge er i nokså stor grad preget av terroraksjoner, og fiendebildet tysk okkupasjonsmakt representerte er på mange måter erstattet av terrorister som fiender av norske verdier og trusler mot norske borgere og interesser. I forarbeidene vises det til strl. 2005 §§121-124 og 126, og at trusler fra terrororganisasjoner der likestilles med trusler fra en fremmed stat.⁴² Både strl. 1902 §86 og strl. 2005 §136a har til hensikt å hindre personer i å styrke organisasjoner eller stater som truer Norges interesser, og jeg mener derfor at «grunnsynet og tendensen i lovene allikevel synes å peke i retning av et bestemt resultat», jf. Knoph (1937).⁴³ Strl. 1902 §86 har vært en viktig del av oppgjøret med landssvikere etter krigen, og derfor også en viktig del av strafferetten historisk sett. Reelle hensyn tilsier at man kan vektlegge den juridiske kulturarv og lovens ånd i drøftingen, og jeg finner grunnlag for å se til landssvikparagrafen som en sammenligning.

Forordningene eksilregjeringen utstedte fra London under krigen hadde lovs kraft, da Stortinget 9. april 1940 ga Regjeringen fullmakt til å gjøre bestemmelser med betydning for rikets sikkerhet. Landssvikanordningen kom i 1944, og den reviderte og samlet forordningene som gjaldt landssvik. Noen av endringene Landssvikanordningen medførte i datidens straffelov tok sikte på å redusere de strenge minimumsstraffer i straffeloven for mindre graverende tilfeller av landssvik.⁴⁴ Dette var for å tilpasse lovverket til situasjonen som oppstod under krigen, da et forholdsvis stort antall nordmenn bisto fienden på ulike måter. Andenæs beskriver hensikten med Landssvikanordningen slik: «Hensikten var å finne frem til

⁴¹ Andenæs & Keiserud 2016

⁴² Prop.131 L (2012-2013): 38

⁴³ Knoph 1937: 17

⁴⁴ Andenæs & Keiserud 2016

regler som gjorde det praktisk mulig å trekke også de små synderne til ansvar».⁴⁵ Jeg vil nå vise til juridisk teori som omhandler «bistand til fienden» i strl. 1902 §86 for å belyse problemstillingen.

Kommentarutgaven til Landssvikanordningen siterer Kjerschow (1930) om strl. 1902 §86:

Handlingen kan være av hvilken som helst art, «bistand i råd eller dåd», når den objektivt er tjenlig som bistand for fienden, dvs. er skikket til å bedre fiendens makt med hensyn til krigsførselen (...). På den annen side kreves ikke, at handlingen skal være egnet nettopp til å bedre fiendens strategiske eller taktiske stilling eller at bistanden skal være ydet fiendens krigsmakt. Det er tilstrekkelig at den er egnet til å bedre den fiendtlige stats finansielle eller økonomiske stilling, f.eks. ved å tilføre den næringsmidler eller yde den lån. Det er heller ikke nødvendig at bistanden ydes umiddelbart til den fiendtlige stat (dens regjering). Også leveranser til statens befolkning inngår under straffebudet, når de dog kommer staten til hjelp på en eller annen måte.⁴⁶

Her ser jeg noen likhetstrekk med forarbeidene og rettspraksisen jeg til nå har drøftet. Man ser at Kjerschows forstår bistandshandlinger etter strl. 1902 §86 som hvilken som helst type, så lenge den objektivt sett er egnet til å styrke fienden, enten det er militært, økonomisk eller finansielt. Uten at det vil ha noen bindende relevans for lovanvendelsen av strl. 2005 §136a, kan det likevel bidra til å belyse hvordan man skal forstå begrepet annen materiell støtte. Tidligere i oppgaven skriver jeg at det virker til å være den materielle støttens egnethet til å styrke terrororganisasjonens stilling som i stor grad avgjør hva som er straffbar materiell støtte og hva som ikke er det. Jeg mener videre at Kjerschows uttalelse om bistand til fienden over støtter opp om en slik tolkning.

Videre ser man at Kjerschow mener at bistanden heller ikke trenger å ytes direkte til den fiendtlige stat for å være straffbar. Bistand til den fiendtlige stats befolkning kan også være straffbar, så lenge fienden drar nytte av bistanden på en eller annen måte. Dette er en forståelse som også ligner på tingrettens uttalelse i TOSLO-2015-175034⁴⁷, hvor materiell støtte til en fremmedkriger også anses for å være materiell støtte til terrororganisasjonen i seg selv. Når Høyesterett⁴⁸ også støtter opp om denne tolkningen, må man kunne slå fast at

⁴⁵ Andenæs 1979: 118

⁴⁶ Kjerschow 1930, her sitert i Solem 1945: 18-19

⁴⁷ TOSLO-2015-175034

⁴⁸ HR-2016-1422-A, s. 6

materiell støtte som hjelper en fremmedkriger i hans deltakervirksomhet i en terrororganisasjon er straffbar materiell støtte til en terrororganisasjonen i seg selv.

4.4 Den alminnelige rettsstridsreservasjonen

I LB-2015-108037 hevdet tiltalte forsvarer at tiltalte ikke kunne straffes: «fordi det å yte støtte til en bror som har mistet bagasjen og befinner seg i en krigssituasjon i Syria vinterstid ikke bør rammes med straff». ⁴⁹ Forsvaret viste her til det som i norsk rett kalles den alminnelige rettsstridsreservasjonen. Dette er en rettspraksis som blant annet følger av Rt. 2000, s. 646, og som går ut på en forståelse av at ikke alle handlinger er rettsstridige og straffbare, selv om de dekkes av et straffebud. ⁵⁰

I Frihet, forbrytelse og straff viser Grønning, Husabø og Jacobsen (2016) til Rt. 1979. 1492, s. 1499, der Høyesterett legger føringen for den avveiningen som finner sted i en rettsstridsvurdering:

Reservasjonen ... må forstås slik at det kan tenkes tilfelle hvor en handling ikke er straffbar selv om den går inn under ordlyden i straffebudene. Men loven gir ingen nærmere vurdering om når det foreligger slike tilfelle. Dette må bero på en avveining mellom de hensyn straffebudet skal verne, og andre hensyn som det er grunn til å beskytte. ⁵¹

Retten var i LB-2015-108037 ikke enig med forsvaret i at den alminnelige rettsstridsreservasjonen kunne komme til anvendelse i vurderingen av den materielle støtten:

Etter lagmannsrettens syn er det lite spillerom for unntak når det gjelder terrorbestemmelsene. Handlinger som støtter og bidrar til opprettholdelse av en terrororganisasjonen må under enhver omstendighet anses som utilbørlige. D var deltaker i ISIL, en meget farlig terrororganisasjon. Materiell støtte til ISIL må derfor anses som rettsstridig selv om hjelpen i første rekke var tiltenkt en nærstående. ⁵²

Man ser her at lagmannsretten nærmest utelukker enhver vurdering av rettsstrid. Den materielle støtten i den aktuelle saken var av et nokså stort omfang, og deler av forsendelsen

⁴⁹ LB-2015-108037: 28

⁵⁰ Rt. 2000, s. 646

⁵¹ Rt. 1979. 1492, s. 1499, her sitert i Grønning, Husabø og Jacobsen 2016: 196-197

⁵² LB-2015-108037: 28

hadde en klar militær karakter. Vurderingen lagmannsretten gjør er derfor forståelig. Selv om lagmannsretten avviser rettsstridsvurderingen i den konkrete saken, kan det tenkes at andre tilfeller likevel vil kunne anses som ikke rettsstridige på grunn av sin karakter eller ubetydelighet.

I TOSLO-2015-175034 ble det drøftet hvorvidt det vil finnes en nedre grense for hva som er straffbar materiell støtte, hvor en oppmuntrende bok eksempelvis ble nevnt som et tilfelle som muligens ville falle under grensen.⁵³ Jeg vil nå foreta en rettsstridsvurdering av dette eksempelet, gjennom å oppstille et eksempel hvor et familiemedlem gir en oppmuntrende bok i gave til et familiemedlem som er deltaker i ISIL.

Lagmannsretten uttaler at spillerommet for unntak i terrorbestemmelsene er små⁵⁴, en vurdering som er lett å forstå. Dette er et hensyn man må veie opp mot hensynet på andre siden, det at støtten er av ubetydelig verdi, og at den kommer fra en nærstående som ofte vil ønske mottakeren det beste uavhengig av dennes politisk-religiøse tilknytning. At familier skal ha en mulighet til å omgås på vanlig måte mener jeg er et viktig hensyn å bevare. Dette ser man også er et prinsipp i strafferetten, da nærstående familiemedlemmer for eksempel er fritatt for vitneplikt mot hverandre.⁵⁵

En motiverende bok vil på sett og vis komme terrororganisasjonen til gode, dersom den oppmuntrer fremmedkrigeren og slik gjør at terrororganisasjonen slipper å bruke ressurser på å øke moralen hos denne ene fremmedkrigeren. Spørsmålet er om det hensynet skal veie tyngre enn hensynet til alminnelig familiær praksis som å holde kontakt og å vise omsorg for hverandre, for eksempel gjennom en gave. Det er vanskelig å skulle gi et klart svar på dette, men i tilfellet jeg her har skissert opp mener jeg at den oppmuntrende boken ikke nødvendigvis er rettsstridig. Den kommer fra en nærstående og er en normal⁵⁶ handling i relasjonen, og dersom den gir et bidrag til ISIL som terrororganisasjon er denne bistanden etter min mening å anse som fjern og ubetydelig⁵⁷. Det eksempelet er ment å vise, er at den alminnelige rettsstridsreservasjonen kan bidra til å oppstille en nedre grense for hvilke typer

⁵³ TOSLO-2015-175034, s. 21

⁵⁴ LB-2015-108037: 28

⁵⁵ Straffeprosessloven §122

⁵⁶ Gröning, Husabø og Jacobsen 2016: 199

⁵⁷ Mæland 1995: 72, her sitert i Husabø 1999: 97

materiell støtte som er straffbare og ikke. Den nedre grensen blir da en vurdering av rettsstriden i det konkrete tilfellet, hvor man sammenligner hensynet straffebudet skal beskytte med andre viktige hensyn å verne.

5.0 Konklusjon

Underveis i drøftingen har jeg gjort noen mindre slutninger. Etter å ha drøftet den språklige betydningen av uttrykket annen materiell støtte, viste jeg til at det kan tolkes som at den materielle støtten må være nødvendig for å utføre en viss virksomhet. Slik jeg forstår forarbeidene og relevant rettspraksis, vil en slik forståelse støttes av disse rettskildene. I de dommene jeg har vist til vektlegges den materielle støttens evne til å styrke og opprettholde terrororganisasjonen i nokså stor grad. De eksemplene forarbeidene nevner som materiell støtte er svært forskjellige, fra våpen og kjemikalier til «annet utstyr». Dette er svært ulike eksempler på materielle støtte. Når det videre står at den materielle støtten må være «til å begå en terrorhandling» forstår jeg det slik at svært ulike former for materiell støtte kan være straffbare så lenge de er til å begå en terrorhandling⁵⁸.

Videre har jeg vist hvordan både Høyesterett legger til grunn at materiell som kommer en deltaker i en terrororganisasjon til gode også anses for å tilfalle terrororganisasjonen i seg selv. Høyesterett viser til tingrettens vurdering av at materiell støtte til en deltaker frigjør ressurser i terrororganisasjonen. De ressursene organisasjonen slipper å bruke på å skaffe utstyr til sine medlemmer, frigjøres og kan: «brukes til kjernevirksomheten - for ISILs del å skape sitt kalifat ved hjelp av terrorvirksomhet»⁵⁹. Dette mener jeg støtter min slutning ytterligere. Støtten må være til å begå en terrorhandling, for eksempel ved å forenkle logistikk og frigjøre ressurser innad i organisasjonen, som i neste omgang kan føre til terrorhandlinger.

I mangel på juridisk teori til å belyse en slik slutning har jeg tatt utgangspunkt i reelle hensyn og vist til «lovens ånd». Jeg har vist til strl. 1902 §86 og hvordan denne ble brukt i landssvikoppgjøret etter krigen. Det som der ble vektlagt var om bistanden objektivt sett var egnet til å styrke fienden, enten militært, økonomisk eller finansielt. I Landssvikanordningen presiserer det videre at også bistand til den fiendtlige statens befolkning er straffbar, så lenge bistanden kommer den fiendtlige staten til hjelp på en eller annen måte⁶⁰. Når man ser min

⁵⁸ Prop.131 L (2012-2013): 82

⁵⁹ TOSLO-2015-175034: 3

⁶⁰ Solem 1945: 18

tolkning av annen materiell støtte i lys av Landssvikanordningens tolkning av strl. 1902 §86, mener jeg de reelle hensyn styrker slutningen ytterligere.

Derfor vil jeg som en konklusjon hevde at annen materiell støtte til en terrororganisasjon er straffbart etter strl. 2005 §136a når den ytes direkte til organisasjonen eller en deltaker i denne. Bidraget må også være av en materiell karakter. Som vist vil verbal støtte ikke dekkes av begrepet materiell støtte, mens opplæring som regel vil dekkes. Om den materielle støtten har en klar militær karakter eller om den av mer sivil art mener jeg er noe underordnet, så lenge den materielle støtte kommer terrororganisasjonen til gode slik Høyesterett⁶¹ har lagt til grunn eller på andre måter. Det siste momentet i konklusjonen min er at selv om straffebudet rammer vidt, og også rent sivile effekter som klær vil kunne dekkes, vil det likevel kunne være tilfeller av annen materiell støtte som ikke er rettsstridige etter den alminnelige rettsstridsreservasjonen. Derfor vil man, selv om en handling objektivt sett er materiell støtte til en terrororganisasjon, måtte foreta en totalvurdering av rettsstriden i handlingen i hvert enkelt tilfelle.

5.1 Avsluttende tanker

Slik jeg ser det er det ikke mulig å nærmere presisere hva som er straffbar materiell støtte og hva som ikke er det. Jeg har derfor nøyd meg med å vise til hva jeg mener man i praksis vil måtte legge mest vekt på i vurderingen. For politiets vedkommende vil dette si at man i etterforskningen vil måtte undersøke den potensielle effekten støtten har til å styrke terrororganisasjonen. Det vil kunne vise seg vanskelig, men når det nå har kommet noen dommer som viser hvilke typer materiell støtte som blir vurdert som straffbar, vil det likevel være mulig for politigeneralisten å holde øynene åpne for spor etter materiell støtte til terrororganisasjoner. I forarbeidene til §136a står det at «å motarbeide eksistensen av terrororganisasjoner vurderes som et viktig tiltak for å forhindre terrorhandlinger».⁶² Strl. 2005 §136a kriminaliserer ulike former for styrking av terrororganisasjoner, og har derfor en viktig betydning i arbeidet med å forhindre terrorhandlinger. Det er dermed avgjørende at også politigeneralisten har kunnskap om terrorlovgivningen, slik at håndhevingen blir effektiv og terrorhandlinger forebygges og forhindres med alle de midler som finnes tilgjengelig.

⁶¹ HR-2016-1422-A, s. 6

⁶² Prop.131 L (2012-2013): 38

6.0 Litteraturliste

Lover

Grunnloven. Lov 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov

Straffeloven 1902. Lov 22. mai 1902, Almindelig borgerlig Straffelov

Straffeloven 2005. Lov 22. mai 2005 Lov om straff

Straffeprosessloven. Lov 22. mai 1981, Lov om rettergangsmåten i straffesaker

Forarbeider

Justis- og beredskapsdepartementet. (2012-2013). Endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m.). (Prop.131 L 2012-2013).

Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-131-l-201213>

Justis- og politidepartementet. (2007-2008). *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)* (Ot. prp. nr. 8 2007-2008). Hentet fra

<https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp8200708?searchResultContext=3850>

NOU 2003:18 *Rikets sikkerhet. Straffelovkommisjonens delutredning VIII.*

Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/NOU/forarbeid/nou-2003-18?searchResultContext=4746>

Rettspraksis

HR-2016-1422-A

LB-2015-108037

LB-2017-84014

Rt. 1979. 1492, s. 1499

Rt. 2000, s. 646

TOSLO-2015-175034

Juridisk teori

Andenæs, Johs. (1979). *Det vanskelige oppgjøret: Rettsoppgjøret etter okkupasjonen.*

Oslo: Tanum-Norli

Bernt, Jan Fridthjof & Doublet, David. (1998). *Vitenskapsfilosofi for jurister.* Fagbokforlaget

Gröning, Linda, Husabø, Erling Johannes og Jacobsen, Jørn. (2016).

Frihet, forbrytelse og straff. Bergen: Fagbokforlaget.

Husabø, Erling Johannes. (1999). *Straffansvarets periferi. Medverking, forsøk,*

førebuing. Bergen: Universitetsforlaget

Kjønstad, Asbjørn. (2006). *Festskrift til Carl August Fleischer,*

dog Fred er ej det Bedste. s. 357-382. Hentet fra

<https://lovdata.no/pro/#document/JUS/kjonstad-a-2006-01>

Knoph, Ragnar. (1937). *Oversikt over Norges rett.* Oslo: Nationaltrykkeriet

Solem, Erik. (1945). *Landssvikanordningen : prov. anordn. av 15. desbr. 1944*

med tillegg. Oslo: Tanum.

Andre kilder

Andenæs, Johs. & Keiserud, Erik. (2016). Landssviklovgivningen.

I Store norske leksikon. Hentet 19. mars 2018 fra

[https://snl.no/landssviklovgivningen.](https://snl.no/landssviklovgivningen)

Hegghammer, Thomas. (2014). Norske fremmedkrigere i går og i dag.

Norsk Statsvitenskapelig tidsskrift nr. 4. 277-288. Hentet fra

https://www.idunn.no/nst/2014/04/norske_fremmedkrigere_i_gaar_og_i_dag

Politiets sikkerhetstjeneste. (2017). *Trusselvurdering 2017.* Hentet

fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2017/>

Språkrådet. (2018). Hentet fra <http://www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/>

Feil-bruk-av-ord-og-uttrykk/